

МЕТОД ПРОЕКТІВ У ШКІЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

Проект — це робота, що самостійно планується та реалізується учнями. Робота над проектом — практика особистісно орієнтованого навчання у процесі конкретної праці учня, на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів

Випускник школи ХХІ століття

повинен:

- уміти адаптуватися в мінливих життєвих ситуаціях;
- самостійно здобувати необхідні знання й застосовувати їх на практиці для розв'язання різноманітних проблем;
- бачити труднощі реального світу й шукати раціональні шляхи їх подолання;
- усвідомлювати, де та як саме знання, здобуті ним, можуть бути застосовані на практиці;
- критично і творчо мислити;
- бути здатним генерувати нові ідеї; грамотно працювати з інформацією, уміти збирати її, опрацьовувати;
- устанавлювати закономірності, формулювати гіпотези й аргументовано обґрунтовувати їх;
- бути комунікабельним у різних соціальних групах;
- уміти працювати в колективі, запобігаючи конфліктним ситуаціям або вміло розв'язуючи їх, працювати над розвитком власної особистості.

Залучення кожного учня до активного пізнавального процесу передбачає перевірку фізичних, інтелектуальних і моральних сил для виявлення проблем і вміння розв'язувати їх спільними зусиллями, здійснюючи при цьому підготовку до виконання в суспільстві різних соціальних ролей.

Сьогодні шкільна освіта дещо віддалена від реальних життєвих ситуацій і породжує-ваних ними завдань, від повсякденної діяльності школярів, їх саморозвитку, мотивації та цінностей, Спираючись лише на інформування й демонстрування тих чи інших теорій, законів, закономірностей, не можна спонукати учня приймати їх як такі й потім успішно використовувати в повсякденному житті. Тому виникає необхідність використання методів, характерних для особистісно зорієнтованого навчання, які дозволяють моделювати та імітувати поведінку школярів у суспільстві.

З-поміж них велике значення має метод проектів :

- 1. Проектна робота мотивує. Працюючи над проектом, учні проводять невелику дослідницьку роботу з теми, яка їх цікавить. Учні займають активну позицію під час проектної роботи. Виконуючи проект, вони шукають інформацію в книжках, спілкуються з іншими людьми, навіть роблять аудіо- чи відеозаписи. Учні різного рівня можуть виконати свій власний проект — великий чи малий, простий чи складний.**
- 2. Проектна робота має загальноосвітню цінність. Більшість сучасних шкільних програм вимагають, щоб викладання предметів сприяло розвитку в учнів ініціативи, незалежності, уяви, самодисципліни, співпраці з іншими учнями та корисних дослідницьких навичок. Проектна робота є практичним шляхом реалізації цих освітніх цілей на уроці та в позаурочний час.**

Метод проектів виник близько ста років тому в США завдяки ідеям філософа і педагога Джона Дьюї (1859-1952 рр.). Учений обґрунтував мету, завдан-ня та зміст педагогіки проектування:

- навчально-виховний процес має організовуватись на основі самостійного розв'язання дитиною питань, які виникають у повсякденному житті, насамперед через практичну діяльність, яка відповідає особистості учня та його зацікавленості в оволодінні певними знаннями;
- девізом Дж. Дьюї стала спроба допомогти учням розвинути свої здібності за допомогою роботи над певною проблемою за умови колективного пошуку і створення колективного проекту;
- надзвичайно важливо показати дитині її особисту зацікавленість у здобутті знань, а також де та як саме вони можуть знадобитись у житті.

Американські педагоги В. Кілпатрік та Ф. Паркер намагались організувати активну пізнавальну діяльність учнів на основі спільної роботи над проектом; під проектом мався на увазі акт практичної діяльності, в основу якого покладено цільовий інтерес дитини, послідовне розв'язання учнями життєвих ситуацій та проблем.

**чотири типи проектів за В.Кілпатриком:
творчий, споживчий, проект розв'язання проблеми, проект-вправа;
основу шкільних програм має складати дослідницька діяльність дитини, яка пов'язана з реаль-ним світом і ґрунтується на його інтересах;
під час використання методу проектів розв'язується ціла низка різнорівневих дидактичних і виховних проблем,**

«Метою освіти є продовження збагачення життєвого процесу шляхом покращення мислення і дій, а це, у свою чергу, є та сама освіта».

В.Кілпатрик

Під керівництвом С. Шацького (Росія) 1905-го року було організовано невелику групу співробітників, які намагались активно використовувати проектні методи в практиці викладання. С. Шацький визначав головні положення методу в такій послідовності: реальний досвід дитини, який має бути виявлений педагогами; організований педагогом досвід; зіткнення з накопиченим людським досвідом; вправи, які дають учню нові навички.

У кінці 30-х ро-ків цей метод признали «непедагогічним».

У Радянському Союзі проектна діяльність учнів була витіснена за межі уроку. її використовували в позакласній гуртковій роботі й лише іноді у вигляді учнівських рефератів — під час класно-урочного навчання.

Технології проектування знайшли своє відбиття і в українській педагогічній практиці. Г. Ващенко називав їх методом шукань, який спрямований на розвиток в учнів творчих здібностей.

В. Ницета звертає увагу на те, що слово «проект» у європейських мовах запозичене з латині й означає «викинутий уперед», «той, що висувається», «той, що впадає в око». Згодом це слово починають розуміти як ідею, за якою суб'єкт може та має право розпоряджатися власними думками.

Сучасні тлумачення поняття проект:

- ❖ будь-яка діяльність, спрямована на визначення комплексу окремих кроків;
- ❖ задум певного нового об'єкта, матеріалізований у кресленнях, схемах, іншій документації;
- ❖ проблемні задачі високого ступеня складності, розраховані на тривалість розв'язання в процесі діяльності;
- ❖ певна форма організації великих і відносно самостійних починань;
- ❖ форма перебудови цілеспрямованої діяльності;
- ❖ досить тривала та послідовна діяльність, що виконується людиною для досягнення реальної мети й розв'язання життєвої проблеми;
- ❖ дія, що виконується в природних умовах і містить розв'язання порівняно складної задачі;
- ❖ оригінальна практично орієнтована робота інтегрованого, міжпредметного і творчого змісту, у якій учень (учитель) розв'язує конкретні задачі дослідницького і прикладного характеру, наповнюючи роботу новим освітнім і практичним змістом;
- ❖ завершена й завершальна форма творчо організованої людини.

В основі цього методу лежить не інформаційний підхід, зорієнтований на розвиток пам'яті учнів, а діяльністний, спрямований на формування комплексу різноманітних умінь і навичок, необхідних передусім для дослідницької діяльності.

На думку українського дослідника П. Кендзьора:

- соціальні проекти дають учням можливість пов'язувати та співвідносити загальні уявлення, отримані під час навчання, із реальністю, у якій перебувають вони самі, їх друзі, сім'ї, учителі;**
- із суспільним життям, із соціальними та політичними подіями, що відбуваються в межах мікрорайону, краю, країни загалом;**
- під час реалізації таких проектів учні активно використовують свої знання, спілкуються та співпрацюють один з одним.**

Освітньо-виховний потенціал проєктувальної діяльності полягає в можливості здобуття учнями цілісних знань, у підвищенні мотивації школярів до отримання додаткової інформації, опанування найважливішими методами наукового пізнання (висування та обґрунтування задуму, самостійного формулювання завдань проєкту, знаходження методу аналізу ситуації тощо), навичками пошуково-дослідницької роботи, а також рефлексії та інтерпретації її результатів.

Водночас проєктна діяльність школярів за низкою ознак відрізняється від навчально-дослідницької. Метод проєктів має на меті всебічне та систематичне дослідження проблеми й розроблення конкретного кінцевого продукту; головним результатом навчально-дослідницької роботи є досягнення істини, тоді як робота над проєктом передбачає, перш за все, отримання практичного результату; проєкт часто є результатом передусім колективних зусиль виконавців; на завершальному етапі метод передбачає рефлексію спільної роботи, аналіз її повноти, глибини, інформаційного забезпечення, творчого внеску кожного учасника.

Основні умови здійснення проектної діяльності:

- наявність конкретної та важливої в дослідницькому і творчому плані соціально та особистісно значущої проблеми — дослідницької, інформаційної, практичної;
- реалістичність проекту, орієнтація на наявність в учнів ресурсів;
- поопераційне розроблення проекту, за якого наводиться перелік конкретних дій із зазначенням результатів, строків і відповідальних;
- реалізація міжпредметних зв'язків і вихід за межі навчальної програми та класно-урочної системи навчання;
- використання наявних у школярів знань та їхнього особистого досвіду;
- гнучкість у напрямках роботи, методах, засобах, кількості учасників;
- орієнтація на розв'язання поставленої проблеми в поєднанні з практичною та пізнавальною важливістю передбачуваних результатів;

Основні умови здійснення проектної діяльності:

- **самостійна (індивідуальна, парна чи групова) творча діяльність учнів;**
- **структурування змістовної частини проекту на кілька етапів, які мають логічно завершений зміст, чітке розуміння цілей кожного з етапів;**
- **налагодження кооперації між учасниками проекту;**
- **використання дослідницьких методів, що передбачають певну послідовність дій;**
- **виконання вчителем ролі консультанта, уникання директивних указівок, що заважають школярам самостійно набувати певних видів досвіду;**
- **створення учасниками проектної групи кінце-вого продукту, що відповідає певним вимогам;**
- **презентація отриманого продукту і захист проекту на завершальному етапі;**
- **задоволення результатами праці, переживання емоційного піднесення учасниками проекту.**

П. Кендзьор відзначає, що на відміну від професійної компетентності, компетентність в освітній галузі характеризується як визначний рівень функціональної грамотності. Учений вважає, що бути компетентним — означає мобілізувати отримані знання та досвід у конкретній життєвій ситуації. Це висуває на перше місце не інформованість учня, а вміння розв'язувати проблеми, що виникають у таких ситуаціях, як пізнання та пояснення явищ навколишнього світу, освоєння сучасної техніки та технології, налагодження взаємин з людьми, дотримання власних учинків, практичне життя під час виконання соціальних ролей, дотримання правових норм, вибір своєї професії й оцінювання готовності до її здобуття в навчальному закладі, необхідність розв'язувати власні проблеми — життєвого самовизначення, вибору стиля та способу життя, способів розв'язання конфліктів.

Основні умови здійснення проектної діяльності:

- **самостійна (індивідуальна, парна чи групова) творча діяльність учнів;**
- **структурування змістовної частини проекту на кілька етапів, які мають логічно завершений зміст, чітке розуміння цілей кожного з етапів;**
- **налагодження кооперації між учасниками проекту;**
- **використання дослідницьких методів, що передбачають певну послідовність дій;**
- **виконання вчителем ролі консультанта, уникання директивних указівок, що заважають школярам самостійно набувати певних видів досвіду;**
- **створення учасниками проектної групи кінцевого продукту, що відповідає певним вимогам;**
- **презентація отриманого продукту і захист проекту на завершальному етапі;**
- **задоволення результатами праці, переживання емоційного піднесення учасниками проекту.**

У навчальних програмах Міністерства освіти і науки України велика увага приділяється формуванню таких життєво важливих компетенцій школярів, які сприяли б їх адаптації до активної участі в житті суспільства. Навчальна діяльність учнів у кінцевому результаті повинна не просто дати людині суму знань, умінь чи навичок, а сформувати рівень компетенції. Поняття компетенції не зводиться ані до знань, ані до навичок, а належить до сфери вмінь. Власне вміння — це компетенція в дії. Отож, під компетенцією розуміється загальна здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, нахилах, набутих завдяки навчанню.

Навчально-пізнавальні, соціальні та комунікативні компетенції:

- громадянські, пов'язані зі здатністю брати на себе відповідальність, брати участь у спіль-ному прийнятті рішень, урегулюванні конфлік-тів ненасильницьким шляхом, брати участь у функціонуванні й розвитку демократичних інститутів суспільства;
- ті, що стосуються життя в полікультурному суспільстві: розуміння несхожості людей, взає-моповага до їхньої мови, релігії, культури тощо;
- пов'язані з володінням усною та писемною рід-ною й іншими мовами;
- пов'язані з вимогами інформаційного суспіль-ства, володінням інформаційними технологіями, здатністю критично ставитися до засобів ма-сової інформації;
- пов'язані з бажанням і готовністю постійно на-вчатися як у професійному, так і в особистому та суспільному плані.

Основні умови здійснення проектної діяльності:

- **самостійна (індивідуальна, парна чи групова) творча діяльність учнів;**
- **структурування змістовної частини проекту на кілька етапів, які мають логічно завершений зміст, чітке розуміння цілей кожного з етапів;**
- **налагодження кооперації між учасниками проекту;**
- **використання дослідницьких методів, що передбачають певну послідовність дій;**
- **виконання вчителем ролі консультанта, уникання директивних указівок, що заважають школярам самостійно набувати певних видів досвіду;**
- **створення учасниками проектної групи кінцевого продукту, що відповідає певним вимогам;**
- **презентація отриманого продукту і захист проекту на завершальному етапі;**
- **задоволення результатами праці, переживання емоційного піднесення учасниками проекту.**

Основні умови здійснення проектної діяльності:

- **самостійна (індивідуальна, парна чи групова) творча діяльність учнів;**
- **структурування змістовної частини проекту на кілька етапів, які мають логічно завершений зміст, чітке розуміння цілей кожного з етапів;**
- **налагодження кооперації між учасниками проекту;**
- **використання дослідницьких методів, що передбачають певну послідовність дій;**
- **виконання вчителем ролі консультанта, уникання директивних указівок, що заважають школярам самостійно набувати певних видів досвіду;**
- **створення учасниками проектної групи кінцевого продукту, що відповідає певним вимогам;**
- **презентація отриманого продукту і захист проекту на завершальному етапі;**
- **задоволення результатами праці, переживання емоційного піднесення учасниками проекту.**

Є. С. Полат розрізняє дослідницькі, пошукові, творчі, прикладні, ознайомлювально-орієнтувальні проекти.

Ознайомлювально-орієнтувальний проект має за мету вивчення соціальних інтересів власне учасників проекту. Продукт визначений із самого початку, і це може бути використано в житті класу, школи, міста, держави.

Дослідницький проект за структурою є дійсно науковим дослідженням. Він орієнтований на розв'язання наукової проблеми, що передбачає виявлення актуальності теми дослідження, визначення мети, завдань, предмета й об'єкта дослідження, визначення сукупності методів дослідження, шляхів розв'язання проблеми, обговорення й оформлення отриманих результатів. Дослідницькі проекти здійснюються в процесі як урочної, так і позаурочної діяльності. До них можна віднести проведення мікросоціологічних досліджень з виявлення ставлення населення до найбільш актуальних проблем, розв'язання конкретних екологічних проблем свого краю, вивчення його етнічних традицій

Інформаційний проект спрямований на збирання відомостей про певний об'єкт або явище з метою аналізу, узагальнення й подання інформації для широкої аудиторії. Результат такого проекту оформлюється у вигляді схем, доповідей, карт, повідомлень, сценарних моделей тощо.

Творчі проекти не мають остаточної структури спільної діяльності: вона лише накреслюється й підпорядковується жанру кінцевого результату й логіці інтересів і спільної діяльності учасників проекту. Результатом такого проекту можуть стати організація свята, випуск наукового журналу, виставка малюнків, відеофільм, буклети.

У старших класах проекти можуть мати прикладний характер (веб-сайти, газети, фільми), деякі використовуються для проведення лекції на уроці (проекти-лекції).

Проекти бувають індивідуальні та групові.

Перевага індивідуальних проектів полягає в тому, що робота над проектом може бути організована відповідно до індивідуальних особливостей проектанта. Таким чином ураховують його вибірковість щодо змісту й форми проекту, а та-кож характер пізнавальної мотивації. Відбувається вільний вибір мети, засобів, типу й виду проекту. Проектант використовує індивідуальні тип і стиль роботи. Активно формуються навички самонавчання, здатності до самостійної дослідницької роботи, а також відповідальність, оскільки виконання проекту залежить виключно від одного учня. Учень набуває досвіду виконання всіх етапів проекту — від народження задуму до кінцевої рефлексії. Знання, здобуті за цих умов, відзначаються більшою обґрунтованістю, їхні положення краще аргументовані.

Принципова відмінність індивідуального освітнього проекту — це свобода. Проектантові надається можливість самостійно займатися проблемою, яка зацікавила його, тому він намагається впоратись із труднощами, що виникають у процесі роботи над проектом.

З індивідуальних проектів починається знайомство з методом проектів У класі на одному з уроків на початку року учням необхідно розповісти про метод проектів, про те, що таке проект, які існують види проектів, яким чином можливо представити результат роботи над проектом, і надати можливість зробити творчий проект .

Завдання творчого проекту — навчити дітей грамотно, логічно та творчо викладати свої думки, виконуючи завдання.

У 8-10 класах теми проектів більш складні та потребують більшої роботи над інформаційними джерелами. Тому проекти створюються групою учнів. Групові проекти також мають свої переваги. Під час виконання таких проектів формуються вміння досягати спільної мети, розуміти партнера, усвідомлювати свою роль у групі, розв'язувати суперечності всередині мініколективу, домовлятися з іншими й відстоювати власну думку.

Групи самостійно визначають, за якою темою вони будуть працювати. Кожна творча група одержує картки, де подана необхідна інформація, визначена проблема та основні питання до теми. Члени групи самостійно розподіляють завдання, визначають, що буде кінцевим продуктом проекту. Складається графік консультацій з учителем, який виконує координуючу роль, направляє роботу групи.

Створюється ситуація успіху, що сприяє формуванню бажання працювати далі.

***«Щоб зробити якісь речі, необхідно їх вивчити.
А щоб вивчити, необхідно їх зробити».***

Аристотель